

469. 11/VII, 1. 30518
СЛАВЯНСКА БИБЛИОТЕКА

еско издание

№ 1

Годишнина VI (1926)

Д-ръ Н. БОБЧЕВЪ

КЪМЪ ВЪПРОСА ЗА
„САМОСТИЙНА УКРАЙНА“

—••••—

669. Проф. П. М. БОГАЕВСКИ

ПРИСЪЕДИНЕНИЕТО НА МАЛОРУСИЯ
КЪМЪ МОСКОВСКОТО ЦАРСТВО

—◆—
ИЗДАВА
СЛАВЯНСКОТО ДРУЖЕСТВО ВЪ БЪЛГАРИЯ
СОФИЯ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.
1. Д-ръ Н. Бобчевъ—Къмъ въпроса за „Самостійна Украйна“	3
2. Проф. П. М. Богаевски — Присъединението на Малорусия къмъ Московското царство	17

06, 10 30518

СЛАВЯНСКА БИБЛИОТЕКА

Периодическо
издание

Годишнина VI (1926)
Книжка 1

Д-ръ Н. БОБЧЕВЪ

469

КЪМЪ ВЪПРОСА ЗА
„САМОСТИЙНА УКРАИНА“

— • • • —

36041 / VI, 1

Проф. П. М. БОГЛЕВСКИ

ПРИСЪЕДИНЕНИЕТО НА МАЛУРУСИЯ
КЪМЪ МОСКОВСКОТО ЦАРСТВО

ИЗДАВА
СЛАВЯНСКОТО ДРУЖЕСТВО ВЪ БЪЛГАРИЯ
СОФИЯ.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

73(242)

СТАВРИСКА БИБЛИОТЕКА

1. ОБЩЕОБЩАЯ

ПОСРЕДСТВОМ

1. ОБЩЕОБЩАЯ

ПОСРЕДСТВОМ

ПОСРЕДСТВОМ

ПОСРЕДСТВОМ

ПОСРЕДСТВОМ

IV

ПОСРЕДСТВОМ

Лавицкая Л. для
научной библиотеки
255

ПОСРЕДСТВОМ

ПОСРЕДСТВОМ

ПОСРЕДСТВОМ

КЪМЪ ВЪПРОСА ЗА „САМОСТІЙНА УКРАЙНА“.

(Вмѣсто предговоръ)

Въ тая книжка на нашето издание „Славянска библиотека“ поднасяме на читателитѣ си статията „Присъединение на Малорусия къмъ Московското царство“, чийто авторъ е известниятъ руски ученъ П. М. Богаевски, бивши професоръ въ Киевския, сега — въ Софійския университетъ, поддиректоръ на Балканския Близкоизточенъ институтъ (Свободенъ Университетъ) въ София. Тя е преведена отъ едно руско издание, което сега е голѣма библиографска рѣдкостъ и за което струва да кажемъ тукъ нѣколко думи. То е „Труды подготовительной по національнымъ дѣламъ комисіи. Малорусскій отдѣлъ, выпускъ I. Сборникъ статей по малорусскому отдѣлу“ (Одесса 1919 г., стр. 110 обикн. 8^о). Въ тоя „сборникъ статей“ влизатъ следнитѣ научни и публицистични работи: А. И. Савенко — Къ вопросу о самоопредѣленіи южной Россіи; проф. С. М. Богаевскій —

Присоединеніе Малороссіи къ Московскому царству; С. Г. Грушевскій — Краткій очеркъ политической исторіи Украинскаго движенія; сжщиятъ — Украинцы, Центральныя державы и союзники; сжщиятъ — Единство Русскаго Народа; проф. И. А. Линниченко — Малорусская культура; А. В. Стороженко — Малая Россія или Украина; проф. И. А. Линниченко — Дополненія къ статьѣ А. В. Стороженко; сжщиятъ — Русскія начала въ Русской Галиціи; проф. Б. М. Ляпуновъ — Единство русскаго языка въ его нарѣчіяхъ; проф. А-дръ Д. Билимовичъ — Экономическое единство Россіи; сжщиятъ — Дѣленіе Южной Россіи на области; Н. К. Могилянскій — Автономія Малороссіи.

Отъ самото заглавие на статиитѣ, които влизать въ състава на тоя сборникъ, явно личи ржководната идея, която е движила съставителитѣ му и която му придава единство и цѣлостность. Тая ржководна идея е идеята за единство на руския народъ въ неговитѣ три народностни клона: великоруски, малоруски и бѣлоруски, — идеята за единность на руската култура, създадена отъ съвмѣстнитѣ усилия на тия три клона отъ руския народъ, и идеята за единность на руския езикъ въ неговитѣ три наречія: великоруско, малоруско и бѣлоруско.

Въпроситѣ около темата, предметъ на тоя сборникъ, живо интересуваха руската, а че и славянската общественость въ епохата преди настѣпването на Великата война. Тѣ живо и стра-

стно се обсъждаха презъ време на самата война, а особено остро изпъкнаха въ Русия следъ Февруарската революция въ 1917 г. и болшевишкия превратъ презъ октомврий сжщата година. Както се знае, болшевицитѣ, непостижими майстори въ популярнитѣ лозунги и въ демагогическитѣ похвати, провъзгласиха между друго, — за да привлѣкатъ на своя страна народноститѣ, влизащи въ състава на бившата Руска империя, — и лозунга за пълно самоопредѣление, както казваха тѣ, дори до степенъ на пълно отдѣляне отъ империята. Едно осъществяване на тоя лозунгъ бѣше отдѣлянето на Финландия, Литва, Латвия и Естония въ самостоятелни държави, а друго — образуването на Съюза на съветскитѣ социалистически републики (С С С Р) въ състава на който влиза като федеративенъ членъ, *Украинската Съветска Социалистическа Република (УССР)*.

Центробѣжнитѣ народностни стремежи, които особено се засилиха въ Русия следъ Февруарската революция и болшевишкия превратъ, поставиха остро на дневенъ редъ както въпроса за руската държавностъ, тъй и толкова сложния и труденъ въпросъ за националнитѣ, които влизаха въ състава на необятната руска държава. Съставителитѣ на сборника статии, отъ който заемаме очерка на проф. Богаевски, всички известни руски учени и общественици, и всички, ако сж не лъжемъ, родомъ малоруси, сж искали да допринесатъ и свой дѣлъ въ разрешението на тия

толкова палещи и трудни въпроси. „Подготвителната по националнитѣ дѣла комисиѣ“, която веднага следъ болшевишкия превратъ се е съставила въ Одеса и се е заела съ проучването на казанитѣ въпроси, е мѣрила да посвети „Трудове“, които да обхванатъ цѣлия комплексъ национални въпроси въ Русия. Покрай сборника, посветенъ на малоруския (южно-руския, украинския) въпросъ, комисиѣта си е била предначетала да издаде свезки („выпуски“), посветени на въпроситѣ бѣлоруски, литовски, латишки, полски, арменски, грузински, татарски и на въпроситѣ досежно Бесарабия и Новорусия. Последвалитѣ събития туряха край на това предприятие, и така единствената завършена работа на Одеската подготвителна комисиѣ по националнитѣ дѣла е именно сборникътъ, съдържанието на който ние по-горе приведохме и отъ който заехме очерка на проф. Богаевски, поднасяйки го на българскитѣ читатели като първа книжка отъ „Слав. библиотека“, за тая година.

Ние се спрѣхме малко повече върху историята на тоя сборникъ, защото, както казахме по-горе, той е не само твърде интересенъ по своето съдържание, като единъ важенъ приносъ къмъ въпроса за т. нар. „Самостійна Украйна“, но и защото той съставя сега една твърде голѣма библиографска рѣдкостъ. Неговата сждба въ Русия е сждбата на много други културни предприятия и дѣла, които не сж били по угодата на

днешните господари въ Руската земя : той завърно е унищоженъ безследно като едно еретическо и нечестиво дѣло въ очнтѣ на болшевизма.

Очеркъътъ на проф. Богаевски, ако и да има историческо съдържание, засѣга основно онзи въпросъ, който и днѣшенъ е не само актуаленъ, но просто е палещъ въпросъ както въ Съветска Русия и Украйна, тъй и въ срѣдитѣ на руската емиграция, а така сжшо и въ общественитѣ инославянски кръгове, които не могатъ да не се интересуватъ отъ възраждането на национална Русия и на бждната руска държавностъ. Това е въпросътъ за украинофилството, за украинското движение, или за тъй нареч. „Самостійна Украйна“, — единъ отъ болнитѣ въпроси на съвременното славянство.

*

Украинското движение или друго-яче украинофилството се опредѣля като общественно-литературно движение всрѣдъ малоруситѣ, населяващи Южна Русия и нѣкои области на бившата Австро-унгарска монархия, главно източна Галиция. Моментътъ на зараждането на украинофилството трудно може да се установи. Литературенъ изразъ то почва да намира отъ началото на 19. вѣкъ, когато почва да се проявява въ произведенията на писателитѣ И. П. Котляревски, Гулакъ Артимовски и Квитка. По сетне, подъ влия-

ние на романтизма и на славянското възраждане, се появи теоретическото украинофилство, което, имайки въ началото археологически отцвѣтъ, доби по-нататъкъ характера на единъ видъ малоруско народничество; а въ началото на това столѣтие украинофилството стана въ Галиция, въ лицето на една отъ своитѣ фракции, политическа партия съ социалъ-демократическа отсѣнка. Рускитѣ националисти обаче, между другитѣ и С. Г. Грушевски, единъ отъ главнитѣ участници въ сборника, за който по горе говорихме, твърдятъ, че политическа подкладка не е липсувала на украинското движение и въ по-отдавнашно време. Тѣй, статията си „Краткій очеркъ политической исторіи украинскаго движенія“, казаниятъ руски публицистъ започва съ следнитѣ думи: „Въпрѣки твърде честитѣ увѣренія на украинскитѣ обществени кржгове, че украинското движение е аполитично и че то преследва изключително културни цели, чисто политическата физиономия на украинското движение е почнала да се обрисува вече доста отдавна. Дори такива отдавнашни дружества, като, напр., Кирило-Методиевското братство, въ което видна роля сж играли Шевченко и Костомаровъ, сж имали вече опредѣлени политически идеали¹⁾. Федеративно преустройство на

¹⁾ Кирило-методиевското братство, основано въ 1848 г., е било Славянско дружество съ обществено политически характеръ. Въ програмата си, между друго, то е

Русия, национално-териториална автономия на Малорусия — тия искания ставатъ бойни лозунги на украинцитѣ, и често задъ тѣзи лозунги, които все още не заявяватъ откъсване отъ Русия, започва да проглежда една нова страна на украинското движение, която съ такава пълнота се изрази тепърва въ наши дни“.

Въ днешния день, когато отъ руска страна никой не отрича правото на малоруситѣ свободно да развиватъ своитѣ етнографски особености, както и своитѣ културни сили и духовни заложи и да ги бранятъ отъ всѣкакво посѣгателство, украинското движение вече се изразява въ популярния лозунгъ „Самостійна Украина“ т. е. въ стремежа, оная частъ на Южна Русия, която е известна подъ името Малорусия, да се отдѣли и обособи като самостоятелна държава, независима отъ руската. Нека, обаче, добавимъ, че и въ схващането на „Самостійна Украина“ всрѣдъ украинскитѣ общественици и политици се забелѣзватъ известни различия: така, по-умѣренитѣ си мислятъ тая „самостійна Украина“ все пакъ въ предѣлитѣ на единна Русия, докато по-крайнитѣ се стремятъ къмъ пълно отдѣляне отъ Русия, която тѣ дори не искатъ да наричатъ съ това име, а я назоваватъ „Московия“, а самитѣ руси—„мос-

развивало грандиозния замисълъ за обединение на всички славянски държави въ една обще-славянска федеративна република.

кали“. Въ лицето на крайнитѣ украинци Русия е най-големия врагъ на Малорусия, отъ който тя трѣбва не само да се отдѣли като самостоятелна държава, но противъ която трѣбва всячески да се бори и отъ която трѣбва съ всички срѣдства да се брани. Въкакъ на лозунга и стремежа къмъ „самостійна Украина“ се дължи онази насилствена украинизация въ днешна Съветска Украина, за която толкова често, напоследъкъ се говори и пише не само въ руския емигрантски печатъ и въ срѣдитѣ на емигрантска Русия, но и въ сама Съветска Русия. Въ тоя моментъ, когато пишемъ тия редове, въ най-влиятелния органъ на руския задграниченъ печатъ, „Послѣднія Новости“, редактиранъ отъ П. Н. Милюковъ, ние четемъ между друго следното за положението въ Съветска Русия: „Извѣстія“ — думата е за официоза на московското съветско правителство — откровенно говори днесъ за украински сепаратизъмъ. „Вече отдавна, пише органътъ на съветското правителство, Харьковъ, столица на Украинската съветска република, се намира въ лоши отношения съ Москва. Украинцитѣ не се мирятъ съ това, да се говори у тѣхъ по руски и уволняватъ чиновницитѣ, които не знаятъ украински езикъ“. „Извѣстія“ напомнятъ, че голѣма частъ отъ тия уволнени сж били препоржчани и изпратени отъ Москва. Вестникътъ съобщава, че скоро въ Харьковъ ще бжде изпратенъ специаленъ пълномощникъ да ликвидира съ сепаратистичното движение“.

Следъ това „Послѣднія Новости“ предава следнитѣ сведения по интересуващия ни въпросъ: „Получени сж сведения, че откакто се изостри борбата всрѣдъ руската комунистическа партия, сепаратисткитѣ тенденции на Украйна се проявяватъ все по-силно. Украинскиятъ ЦИК (Централенъ Изпълнителенъ Комитетъ), въ болшинството си преданъ на Москва, губи своя авторитетъ и не е способенъ повече да се бори противъ разпространението на сепаратисткитѣ идеи. Сепаратиститѣ искатъ суверенитетъ за Украйна, фактическа независимостъ отъ Москва, а най-крайнитѣ — дори пълно отдѣляне отъ Съюза на Съветскитѣ републики. Авторитетнитѣ болшевишки кръгове мислятъ, че движението се поддържа отъ западнитѣ империалисти и считатъ за необходимо да се взематъ радикални мѣрки“.¹)

¹) Чт. още следнитѣ статии въ „Посл. Новости“: „Свободный Востокъ“ (уводна отъ 18 юний 1924), — „Москва и Харьковъ“ (Писмо отъ Украйна въ броя отъ 7 юний 1925, — „Русскій вопросъ на Украинѣ“ (бр. отъ 23 апр. 1926, стр. 2), — „Успѣхи украинизаціи“ (6 юлий, 1926, стр. 2), — „Подводные камни украинизаціи“ (24 юлий 1926, стр. 2). Излишно е да забелѣзваме, че и другиятъ руски печатъ отдѣля особено внимание на украинското движение и изобщо на националния въпросъ въ Русия.

Ние не разполагаме тукъ съ нужното мѣсто, за да изложимъ всички доводи на рускитѣ учени, общественици и публицисти противъ украинското движение, което, както току-що видѣхме, се изразява вече въ единъ украински сепаратизмъ, който започва да тревожи и онѣзи болшевишки сръди, които прогласиха лозунга на пълно самоопредѣление на народноститѣ отъ бившата Руска империя, самоопредѣление дори до степенъта на пълно отдѣляне отъ нея. Интересуваниятъ се читателъ би могълъ да се запознае съ руското становище по този толкова важенъ днесъ боленъ славянски въпросъ по следнитѣ най-нови съчинения върху дадения предметъ: „Вопросъ объ единствѣ русскаго языка предъ австрійскимъ военнымъ судомъ въ Вѣнѣ въ 1915 г.“ (Львовъ, 1924) отъ д-ръ Яворски, „Историческая правда и украинофильская пропаганда“ (Туринъ, 1920) — отъ кн. А. М. Волконски, и „Украинское движеніе“ (Берлинъ, 1925) — отъ А. Царинный. Това последното съчинение се придружава съ обширенъ предговоръ, написанъ отъ сжщия кн. Волконски. Докато тия автори заставатъ на становището на полемисти, проф. С. В. Завадски заема едно примирително становище на вразумитель и съветникъ¹⁾. Колкото се отнася до

¹⁾ Чети прекрасната му статя „Нашъ общерусскій вопросъ“ въ спис. „Студенческіе годы“ (Прага 1925, мартъ-апрѣль).

украинската литература по предмета, тя има, по самото естество на работата, повечето, ако не и изключително, пропаганденъ характеръ и е твърде многочислена. Ние препоръчваме на българския читател ония издания, които биха му били най-достъпни: Сборника „Украйна“, съставенъ отъ П. Стебницки и А. Шульгинъ (София, 1919), списанието „Украинско Слово“, (непериодическо издание, излизало въ София презъ 1919 година) и най-сетне съчинението на Д. Дорошенко „Славянський світ в його минулому и сучасному. Берлін. 1922, томъ III (отдѣлътъ „украинци“).

*

Украинцитѣ основаватъ своето право за „Самостійна Украйна“, освенъ върху етнографски и езикови доводи, още и върху историята, а главно върху тъй нар. „Переяславски трактатъ“ т. е. съвокупността на условията, възъ основа на които е станало въ 1654 г. присъединението на Малорусия къмъ Московското царство. По този начинъ „Переяславскиятъ договоръ“, който съставя предметъ на студията на проф. П. М. Богаезски, добива значението на единъ актуаленъ въпросъ въ сложната украинска проблема. Това ни и подбуди да запознаемъ читателитѣ на нашитѣ издания съ възгледитѣ на тоя руски ученъ по дадения въпросъ, който той, като юристъ и специалистъ по международно право, разглежда отъ държавно-правно гледище. Нека забележимъ, за по-

твърждение на току-що казаното отъ насъ, че на III съборъ на рускитѣ учени отъ емиграцията, станалъ въ Прага презъ есента на 1924 г., известниятъ руски ученъ В. А. Мякотинъ, авторъ на тритомно съчинение върху социалната история на Малорусия, е чель, между друго, и рефератъ върху „Переяславския договоръ“, въ който се е опиталъ да изтълкува историческия смисълъ и значението на този „Договоръ“, т. е. той е чель рефератъ тъкмо върху предмета, който съставя тема и на студията на проф. Богаевски. Въ единъ отчетъ за реферата на проф. Мякотинъ четемъ следното: „Този въпросъ — въпросътъ за „Переяславския договоръ“ — е билъ многократно предметъ на литературни разглеждания и обяснения, при което окончателното му разрешение и до сега не е формулирано. На събора, — думата е за поменатия III съборъ на рускитѣ учени, — референтътъ срещна решителна опозиция на своето тълкуване на „Договора“ отъ страна на представителитѣ на украинската наука (С. П. Шелухинъ, Р. Лашенко). Сжщността на Мякотиновото мнение се свежда къмъ това, че „Переяславскиятъ договоръ“ отъ формална страна не е билъ въ сжщностъ договоръ въ истинския, юридически смисълъ на тая дума. Присъединението на Малорусия къмъ Москва се е извършило далеко не на тия условия, които се четатъ въ „статитѣ“ (условіята, статутитѣ*) на Богдана Хмѣлницки. Характеризирайки тия условия, Мяко-

тинъ отхвърля възможността да се говори въ случая за „инкорпорация“ (анексия, присъединение), лична уния, а още по-малко — за воененъ съюзъ, а твърди, възъ основа на практиката отъ най-близките до 1654 г. случаи, че отношенията на Малор сия къмъ Москва най-вече се приближаватъ къмъ типичните форми на васалность. Запазвайки известно държавно „единство и независимостъ на вътрешното устройство, Малорусия при този актъ на присъединение губи правото за външни сношения, собствена хазна и др., които преминаватъ върху сюзерена — Москва. Схващането на проф. Мякотина предизвикало на събора гореща критика на две страни: отъ една страна е било указано на невъзможността да се говори за тогавашна „Украйна“ като цѣлостна държавна формация; отъ друга страна украинците упорито сж бранили възгледа, че Украина и следъ 1654 г. е запазила „характера на самостоятелна държавна, свързана съ Москва току съ това, че на Московския царь е принадлежалъ току моралния авторитетъ, моралното върховенство“.

И студияга на проф. Богаевски, основана върху грижливо проучване на документите, относящи се до т. нар. „Переяславски договоръ“, а именно върху „Бумаги посольства ближняго боярина Василія Васильевича Бутурлина“, помѣстени въ „Акты, относящiеся къ исторiи Южной и Западной Россiи, собранные и изданные Археологической Коммиссiею“ (т. X., Спб. 1878) е, подоб-

но на реферата на проф. Мякотина, единъ опитъ за изтълкувание юридическия смисълъ на условията, при които е станало присъединението на Малорусия къмъ Москва. Както ще видятъ читателитъ ни, мнението на уважаемия руски правникъ не се схожда съ възгледа на проф. Мякотина за васалитетъ, а по-скоро клони къмъ заключение, че въ дадения случай имаме работа съ доброволно присъединение или възсѣдинение на сродни части отъ една земя. При това той отхвърля сжществуването на Малоруска държава въ момента на това присъединение. Остава на читателя да си си състави свое мнение, имайки предъ очи самата работа на проф. Богоевски. Той ще може да направи това съ по-голъма полза за себе си, като се запознае и съ украинското гледище по въпроса, изложено въ статията на г. Д. Шелудко „Украйна и Русия и Переяславския договоръ отъ 1654 г.“, помѣстена въ приведеното вече отъ насъ сп. „Украинско Слово“ (№ 2).

Дръ Н. Бобчевъ

Присъединението на Малорусия къмъ Московското царство.

469. Нашествието на татаритѣ и последвалото отъ дего опустошение на Киевската земя завърши енна забележителна епоха въ руската история, когато, въпрѣки различнитѣ противоречия въ развитието на общественитѣ сили презъ това време, въпрѣки външното раздробление на страната на много области, се породи идеята за общо отечество. Всички последующи поколѣния си спомняли, както казва Ключевски, че Киевска Русия е била люлката на руската народност и запазили въ народната паметъ Киевъ съ неговитѣ князе и богатири, съ неговитѣ храмове и светини, обичали го и тачили повече, отколкото всички останали смѣнили го столици. Рускиятъ народъ, спрѣлъ нашествието въ Европа на дивитѣ татарски пълчища, бѣше принуденъ да съсрѣдоточи своя политически животъ въ два центъра, отдѣлени единъ отъ другъ съ опустѣлата и изгубила своята държавностъ Киевска земя, съ тегнещитѣ

къмъ нея на лѣвия брѣгъ на Днѣпъръ мѣста¹⁾ а така сжщо съ раздробената на малки княжества Черниговска областъ. Единъ отъ тѣзи центрове се съсредоточи на североизтокъ въ Суздальско-Московска областъ, а другия на юго-западъ — въ Галицко-Волинското княжество, станало въ 1253 г. кралство. И тукъ и тамъ се образували руски княжества, управлявани отъ потомци на Киевскитѣ князе. при което въ документитѣ отъ XIV в. монарситѣ на юго-западна Русия наричали себе си господари на „цѣла Мало-Русия“. Но докато държавата, която възниква на северо-изтокъ, създавайки Велика Русия, планомерно, съ вѣкове, осъществява задачата да възстанови политическото и национално единство на цѣлата руска земя, Галицко-Волинското царство изгубва политическата си самостоятелностъ вече въ XIV в. Галиция отива подъ властѣта на Полша, а Волиния съ Подолия—подъ властѣта на Литва. Тази последната, като подчинила подъ своята властъ така сжщо и Киевско и Черниговско заедно съ земитѣ въ Северската областъ и Смоленската, образувала Литовско-Руското княжество.

¹⁾ Макарь нѣкои историци да се опитватъ, — въ сжщность, безъ основания, — да намалятъ степенѣта на обезлюдяването на Поднепровието следъ татарския погромъ, то никакъ не може да се отрече факта, че отъ тамъ сж се изселили тъкмо онѣзи слоеве отъ населението, които се явяватъ като най-активни носители на култура.

Самото название на това княжество свидетелствува за значителното влияние върху неговото развитие на присъединенитѣ руски области, населението на които превъзходствувало Литовското въ културно отношение¹). И действително, руски езикъ, руско право, руски нрави така дълбоко проникнали заедно съ православието въ неговия животъ презъ XIV в., че пълното порусване се явявало въпросъ на сравнително близко време. За нещастие, две крупни събития сждбоносно се отразиха върху по-нататъшната сждба на руския народъ на юго-западъ. Личната (династическа) уния на Литва съ Полша въ 1386 год. и Люблянската, реална уния въ 1569 год. затвърдиха полското влияние и свързаната съ него католическа пропаганда. При това полското влияние следъ 1569 год. се разширява толкова повече, че възъ основа на Люблянската уния къмъ „Полската корона“ минали предишнитѣ Литовски владѣния, — Волиния, Подляхия и *Украйна* (земитѣ по Днѣпъръ образували *покрайнината* на държавата). На покрайнинската територия на Полша, особено следъ като кралътъ получилъ право²) да раздава тамъ на „вѣчни времена“ празнитѣ мѣста на хората отъ шляхтата („люлямъ стана шляхетскаго“), пиш-

¹) Руското население преобладавало надъ литовското и въ числено отношение.

²) Споредъ сеймозия законъ отъ 1590 г. „за раздаване пуйтитѣ мѣста задъ Бѣла Църква“.

но процъвтѣва господството на дворянитѣ (шляхтата), благодарение на доживотни и наследствени служби, на магдебургското право въ градоветѣ¹⁾ и на крепостничеството вънъ отъ тѣхъ. Този редъ падалъ като тежко бreme върху многочисленитѣ пришелци въ Приднепровско, чиято непрекъснатата маса се движела тука отъ централнитѣ области, бидейки предимствено отъ руска народност. Религиозниятъ гнетъ въ годинитѣ, когато православието следъ натрапената църковна уния (1596 г.) станало въ очитѣ на полскитѣ власти „презрѣна селашка схизма“, още повече усилвалъ незавидното икономическо положение на зависимото отъ полскитѣ голѣмци и благородници руско население отъ Полша. Понятно е, защо тѣхъ е привличала надеждата да намѣрятъ по-благоприятни условия за животъ въ огромнитѣ пространства на покрайнинитѣ на държавата, надежда, разбила се при наличността на единъ редъ, който, закрепяйки икономическата зависимостъ на бѣднитѣ отъ богатитѣ и знатнитѣ, запазвайки гнета и преследването на православнитѣ, се затвърдилъ въ покрайнинскитѣ земи.

¹⁾ Съгласно съ тѣй нареченото „магдебургско право“, полскитѣ градове образували особени общини, ограничени съ градски стени, съ право на съсловно самоуправление. Споредъ това шляхтата малко-по малко се обърнала въ управляваща класа съ широки политически и владелчески права — Б. на ред.

въ Киевското воеводство и въ областитѣ на лѣвия брѣгъ на Днѣпъръ.

Но жизнеспособността на руската народност била много голѣма. И ето презъ течение на XVII столѣтие се събиратъ сили, които обезпечаватъ нейното запазване. Съзнавайки, че националността живѣе съ нравствени идеали, проникващи въ народното съзнание, православнитѣ руси, гоними отъ поляцитѣ за своята вѣра, отождествявали тази вѣра съ руската националностъ. Въ 1623 г. православната шляхта се обръща къмъ сената съ думитѣ, че „да се стремишъ да промѣнишъ вѣрата на руситѣ, значи да се стремишъ къмъ това, каквото „да нѣма руси на руската земя“¹⁾), — и че „източната вѣра не може да бжде унищожена иначе освенъ съ унищожението на руския народъ“. Защитата на православието поематъ върху си не само духовенството, не само най-интелигентнитѣ представители на руското население въ Полша и Литва и религиозно-просвѣтителнитѣ братства, но и казачитѣ, поради което широката вълна отъоскърбени и недоволни се допълвала преимуществено отъ състава на злощастното руско население. Замечателни въ това отношения сж бележкитѣ въ Киевското Богоявленско братство на запорожския гетманъ Сагайдачни „съ цѣлата му войска“ и казашката клетва на Народното Събрание (Радата)

¹⁾ „Стремиться переменить вѣру русскаго значить стремиться къ тому, чтобы „на Руси не было Руси“.

отъ 1621 г. да защищаватъ старата вѣра „пору до гуша“. Естествена последица отъ такова положение на работитѣ е било възникването още въ първата четвъртъ на XVII вѣкъ, всрѣдъ интеллигентнитѣ защитници на православието, на мисълта за „сѣдинението на Русь съ Русь“¹⁾ т. е. за преминаването въ поданство на Московската държава.²⁾ Въ сжщето това време непоносимо тежкитѣ условия въ които се намирало православното руско население въ Полша, накарали казачеството да дири защита за своето правово положение и да се бори съ господаритѣ, като последица отъ което трѣбвало да се яви подобрене на икономическитѣ условия на живота на угнетената народна маса. Тази последната подъ влияние на отбелѣзанитѣ условия, въ първата половина на XVII столѣтие, подобно на своитѣ предни представители, обръща погледа си на изтокъ, дето въ посока къмъ Московската държава се е упжтвала

1) „Соединеніе Руси съ Русью“ думи на Андрей Борецки, братъ на Митрополитъ Йова, умрѣлъ въ 1631 г.

2) Съзнанието за родствена близость съ Москва е било разпространено въ широкитѣ кръгове на качеството. Богданъ Хмѣлниcki разказвалъ на Бутурлина, че когато той билъ още младъ, баща му казвалъ: „когато ти започнешъ да служишъ, а не си посмѣлъ да докарашъ работата до тамъ, че да водишъ война, противъ Московското царство“.

колонизацията, фактически заличила вече по-рано отъ 1654 г.¹⁾ политическата граница между Лѣво-бръжната Украина и Московската държава. На предно мѣсто на събитията, обезпечили юридически обединението въ означената граница, се явява събранието на 8 януарий 1654 год. на Переяславска тарада, която провъзгласи преминаването на населението отъ Полска Украина въ поданство на Московския царь, другояче,—присъединение къмъ Московската държава на територията отъ Полска Украина. Въ документитѣ отъ тази епоха, въ речитѣ и заявленията на съвременнитѣ московски и казашки представители тази територия се е наричала *Мала Русия*, думи, които отъ това време се внасятъ въ титлитѣ на Московския царь. Переяславската рада, завърши петгодишната борба на гетмана Богданъ Хмѣлницки и на възстаналото руско население въ Полска Украина съ полското правителство. Въ зависимостъ отъ по-голѣмитѣ и по-малки успѣхи презъ време на борбата, Богданъ Хмѣлницки получавалъ, съгласно съ сключванитѣ съ краля съглашения, права и правдини за казашката войска, а така сжщо той сполучилъ да извоюва и нѣкои права за православната църква. Ала прокарването въ живота на упоменатитѣ съглашения е било

¹⁾ Както ще се види по-долу, въ 1654 г. вече става формалното съединение на Малорусия съ Москва — Б. на ред.

твърде несигурно, а, освенъ това, въ тѣхъ не сж намѣрили удовлетворение надеждитѣ за подобрене положението на народната маса, която не влиза-ла въ състава на постоянната казашка войска.

Единствениятъ изходъ отъ създалото се положение се явявала закрилата отъ страна на едновѣрната и едноплемената Москва, съ вѣкове помнеща за насжщната задача да се възстанови политическото и национално единство на цѣлата руска земя. Съзнавайки това, Богданъ Хмѣлницки настойчиво молилъ царя, да „заповѣда, щото Гетманътъ и цѣлата запорожска войска да се вземе подъ царската висока ржка на негово величество заедно съ градоветѣ и селата“.

Следъ известни колебания, поради съзнанието, че за Малорусия ще трѣбва да се воюва съ Полша, царь Алексѣй Михайловичъ съ обърналъ по поводъ молбата на Хмѣлницки въ октомврий 1653 г. къмъ народния съборъ, желайки, разбира се, да си осигури, въ случай на война, подрѣжката на всички страни. Опирайки се на положителния му отговоръ, царьтъ се съгласилъ да присѣдини къмъ Великата и Мала Русия и изпратилъ боярина Бутурлинъ да подведе подъ клетва нейнитѣ жители. Московския бояринъ и другаритѣ му („сотоварыщи“), като се убедили още презъ време на пжтуването си въ Мала Русия въ народното съчувствие къмъ започнатото дѣло, изпълнили възложеното имъ послание, следъ като на 8 януарий 1654 г. въ Переяславъ Казашката рада и ес-

нафътъ единодушно изказали желание да бждатъ подъ „източния православенъ царь“, „каквото на вѣки всички едно да бждатъ“. ¹⁾ Подъ клетва било

1) Въ всички градове и паланки на пжтя за Переяславъ московскитѣ бояринѣ, както той отбелѣзва въ своя отчетъ, срещалъ голѣмо съчувствие отъ страна на малоруското население. Около самия градъ Переяславъ московскитѣ пратеници били срещнати отъ казацитѣ и духовенството. Характерно е приветствието на началника на това духовенство: „Радостію исполняемся, благородніи царствіе мужіе, внегда зримъ благополучное благородіа вашего отъ царскаго пресвѣтлаго величества присшествіе, о немъ же слухомъ уха услышавше, мы меньіе и нижайшіе богомольцы ваю, съ радостію благородію вашему въ срѣтеніа изыдохомъ, чающе, яко нынѣ Господь Богъ *пришествіемъ вашимъ усрдное желаніе исполнимъ православія нашего, еже совокупитися во едино Малой и Великой Россіи* подъ единою великодержавного благочестиваго царя восточнаго крѣпкою рукою“ . . . Ако сравнимъ тѣзи думи съ онова, което сж говорили на Бутурлина гетманъ Хмѣлницки и неговиятъ „писарь“ (канцлеръ) Виговски, то ще стане ясно, колко далеко сж отъ истината съвременнитѣ „украинци“, които приписватъ на малоруситѣ отъ XVII вѣкъ съвсемъ други чувства и желания нежели каквито сж имали въ действителность. Когато срещу деня на Переславската рада бояринѣтъ Бутурлинъ посетилъ гетмана за довършване на преговоритѣ, Хмѣлницки и Виговски, прощавайки се съ него му казали; „милость де Божія надъ нами, якоже древлѣ

подведено цѣлото население на присъединената територия, а не само представителитѣ на казашката власт. Московското правителство е придавало на това обстоятелство голѣмо значение и се съгласило на присъединението на Мала Русия, само следъ като си изяснило, че предъ видъ нарушението отъ полския кралъ на неговата клетва, неговитѣ поданици ставатъ „вольные люди“, и въ качеството си на такива, могатъ всѣкой свободно да се закълне за своето московско поданство. По такъвъ начинъ Московското царство, не признавайки държавностъ на възстаналата частъ на Полша и виждайки въ борбата на казачитѣ една „междусобица“, приело новата територия съ нейното население въ своя съставъ, като частъ отъ своята държава, разпростирайки върху нея своята московска държавна власт. Това съзнавалъ и Хмѣлницки, когато говорилъ на столника Страшневъ: „да даде Господъ, щото здравъ да бжде великиятъ нашъ господарь... за

при великомъ князѣ Владиміръ, также и нынѣ сродникъ ихъ великій царь и великій князь Алексѣй Михайловичъ, всеа Русіи самодержецъ, призрилъ на свою государеву отчину Кіевъ и на Малую Русь милостью своею; яко орель покрываетъ гнѣздо свое, тако и онъ государь изволилъ насъ принять подъ свою царскаго величества вѣсыкую руку; а Кіевъ и вся Малая Русь вѣчное ихъ государскаго величества“. Изъ „Акты, относяшіеся къ исторіи Южной и Западной Россіи“. Т. X. Спб. 1878).

своитѣ велики преславни държави на Руското царство, и комуто на великия тоя господарь на неговото царско величие, сега Богъ ни предава"! При такива условия понятно е, защо Бутурлинъ, когото гетманътъ, както се види, е искалъ да завари въ църквата неподготвенъ съ своето неочаквано искание да се закълне и той зарадъ царя, — съ решителенъ жестъ се отказалъ да изпълни това.¹⁾

¹⁾ На 8 януарий гетманътъ събралъ Радата и се обърналъ къмъ нея съ речъ Следъ тая речъ „весь народъ возопилъ": „волимъ подъ царя восточнаго, православнаго, крѣпкою рукою въ нашей благочестивой вѣрѣ умирати, нежели ненавистнику Христову поганому достати"! (ако отдѣлилитъ се отъ Полша казаки не биха приели московското поданство, тѣ биха били покорени отъ Кримския ханъ) — „Потомъ полковникъ переяславской Тетеря ходячи въ кругу, на всѣ стороны спрашивалъ: „вси ли тако соизволяете"? Рекли весь народъ: „вси единодушно"! потомъ гетманъ молютъ: „буди тако; да Господь Богъ нашъ да сукрѣпитъ подъ его царскою крѣпкою рукою". А народъ по немъ вси единодушно возопили; „Боже утверди, Боже укрѣпи, чтобъ есми во вѣки вси едино были"!.. Решението на Радата влѣзло въ сила следъ като въ сщия день въ църката била дадена клетва за поданство на Москва. Въ църквата произлѣзла твърде характерна случка. Гетманътъ неочакванъ, безъ да предупреди Бутурлина, макаръ че той преди това дълго време ималъ среща съ него и дори съ него заедно въ „карета" оти-

Въ Москва било обърнато внимание върху отношението на Бутурлина къмъ въпроса за клетвата на царя. Въ речта, съ която бояринътъ Бутурлинъ билъ приветствуванъ отъ думския дьякъ¹⁾ по случай награждаването му заради за-

шелъ до съборната църква, изискалъ „чтобъ имъ боярину Василию Васильевичу съ товарищи учинити вѣра за государя царя“ . . . Бутурлинъ отговорилъ съ решителенъ отказъ и отъ своя страна изискалъ, каквото гетманътъ и полковниците „да отидатъ въ църква и такива непристойни речи да не говорятъ“. Твърде е остроуменъ отговорътъ на Бутурлина на единъ отъ аргументитѣ на малоруситѣ на гетмана и на полковниците, които, както се види, сж имали на мисълъ да завратъ московския посланикъ неподготвенъ. Старшината (гетманътъ и полковниците) казвала, че ней собствено царската клетва не е нужна, а искала това заради простия народъ който се бои, че безъ клетва положението му не ще е обезпечено. „Тя (старшината) трѣбваше, говорилъ Бутурлинъ, да помни наговата господарска милость, а които тсва не разбиратъ и говорятъ такива речи, които къмъ такова велико дѣло сж непристойни, то по отношение къмъ такива старшината трѣбваше „великому государю служба своя показати и такихъ незнающихъ людей отъ такихъ словъ унимать“... (Изъ сжщитѣ „Акты“)

¹⁾ По руски: думный дьякъ, което ще рече *секретарь* и *Думата*, въ дадения случай—на Царския съветъ Б. на ред.

порожската му служба, ние четемъ: „Гетмана Ви е казвалъ и изпращалъ полковници, щото Вие, боляринъ Василий Василевичъ, съ другаритѣ си, да се закълнете заради насъ великия царь, че нѣма да предадемъ Хетмана и запорожската войска на полския кралъ, че ще се застѣпваме за тѣхъ и не ще нарушаваме тѣхнитѣ свободи, че ужъ де и полскитѣ крале всѣкога се клели на своитѣ поданици. И Вие болярино нашъ, *Василий Василевичъ* съ другаритѣ си, служейки намъ на великия господарь, на гетмана сте говорили и съ полковницитѣ приказвали, че въ Московското царство на предишнитѣ велики господари и царе и велики руски князе, наши прадѣди, поданицитѣ сж чинили вѣра и клетва, сжщо и на насъ, великия царь, чинятъ вѣра и клетва наши държавни поданици въ това, че ще служатъ и радятъ, изъ правия пѣтъ ще вървятъ и всѣко добро ще желаятъ; а това за насъ, великия господарь, нѣкой да се кълне, никога не е бивало и за напредъ не ще бжде, защото всѣки поданикъ е длъженъ да дава клетва на своя господарь, — при нашитѣ прадѣди, благочестивитѣ царе и велики князе, самодържци на цѣла Русия, и при насъ, великия господарь, това никога не е бивало, щото за насъ, великитѣ господари, да се дава клетва на поданицитѣ; и тѣ би трѣбвало и да не искатъ подобни непристойни работи. И на гетмана и полковницитѣ тѣй сте отговорили“.

Несъмнено е, че както административният редъ, така и правата и правдинитъ, предоставени на малорускитъ съсловия и градове сж изхождали отъ московската държавна властъ. Тъ при това малко се отличавали по сжщество и съдържание отъ сжщитъ права, дарувани имъ въ предишно време отъ Полската държава, въ състага на която нейнитъ покрайински области не се полъвали съ никаква държавна властъ. Явно грѣши, прочее, проф. Грушевски¹⁾, като твърди, че предоставеното на гетмана право за международни сношения се явявало ужъ доказателство, че му е призната върховна (суверенна) властъ. И до днесъ висшитъ органи на покрайинскитъ администрации се ползватъ понѣкога съ аналогични права, безъ на най-малко да претендиратъ за суверенность. Поради това, както се вижда отъ текста на „уставитъ“ (съгласителнитъ условия), принадлежащи на посланицитъ на Хмѣлницки въ Москва, практиката на дипломатически сношения съ Гетмана е сжществувала и при полската властъ, когато областта Украйна ни най-малко не е претендирала за каквато и да било отдѣлна държавность.

Завършвайки съ въпроса за Переяславската рада, необходимо е по най-решителенъ начинъ да

¹⁾ Проф. М. Грушевски се явява, следъ пок. М. Драгомановъ, най-видниятъ идеологъ на украинството. — Б. на ред.

се протестира противъ опитванията да се създава легенда за нѣкакъвъ договоренъ характеръ на установения въ 1654 г. редъ. Многочисленитѣ документи, отпечатани въ X томъ на горецитуванитѣ „Акты, относящiеся къ исторiи Южной и Западной Россiи“, не оставятъ въ това съмнение, че — да кажемъ съ думитѣ на „украинеца“ Грушевски:—„Москва си е представяла съюза не иначе, освенъ въ формата на присъединение на Украина къмъ Московската държава“, а всичкитѣ условия на Москва били приети отъ заклелитѣ се за вѣрно-поданство. Презъ сравнително кжсия периодъ на най-голѣмия успѣхъ на възстанието на малорускитѣ казаки, въ 1640 г., мислитѣ на омаяния отъ първоначалнитѣ сполуки гетманъ наистина „преминавали задъ хоризонта на чисто казашкитѣ интереси“, но само като блѣнове. Твърде скоро, обаче, следъ горделивитѣ изявления на Хмѣлницки, които той, споредъ признанията на историцитѣ, правилъ само въ минути на нервенъ подъемъ, събитията довеждатъ до сключването, първоначално на Зборовското, а после и на Бѣлоцерковското съглашения, при наличността на които едва ли нѣкой би се решилъ да гогори за държавностъ на възстаницитѣ, приели условията на тия съглашения¹⁾. Ето защо дори Грушевски е

¹⁾ Споредъ тия съглашения, на Малорусия се давали широки автономни права безъ обаче тя да се третира като самостоятелна държава.

принуденъ да признае, че всрѣдъ „самото украинско общество, мислитъ за последователно прокарване на автономното начало само се пораждали и опредѣляли (оформяли), а рѣзко да ги постави то не се решавало, за да не отблъсне отъ себе си Москва“. Неотдавна (1915 год.) г-нъ Резенфелдъ въ своята напечатана студентска работа се изказва за държавния характеръ на Малорусия въ периода време отъ 1648 год. до 1654 год., подвеждайки отдѣлнитъ факти отъ епохата на възстанията подъ недостатъчно обмислената отъ него формула на Йеллинекъ за възникването на държавата¹⁾. Но г-нъ Резенфелдъ изпуска изпредвидъ, че той преди всичко бѣше длъженъ да докаже, че на очертаната отъ него територия вече не сж били признавани държавнитъ права на Полша, че населението на тази територия не се е разглеждано вече като население отъ полско поданство, а властта на Гетмана се е осъществявала, като първоначална, а не като делегирана. Неоспоримитъ факти и документи отъ таа епоха не само не му биха дали възможность да докаже всичко това, а, напротивъ, трѣбваше да накаратъ поменатия авторъ да си спомни думитъ на Богданъ Хмѣлницки, съ които той се обърналъ, въпрѣки недавнашнитъ мечтания, къмъ полския кралъ следъ сключенвто на Зборовското съглашение: „У

¹⁾ Георгъ Йеллинекъ е прочутъ германски ученъ, специалистъ по държавно право. — Б. на Ред.

мене и мисълъ не е имало да дигамъ оржие противъ ваше величество, нашия милостивъ господарь, неповиненъ въ нашитѣ страдания. Ние възстанахме само противъ тия, които презираха казацитъ"!...

Редътъ, установенъ въ 1654 год., се явява, обаче, само единъ отъ моментитѣ, опредѣлящи юридическото положение на Малорусия въ състава на Руската държава. Следъ клетвата за поданство въ Переяславъ и въ останалитѣ градове на отново присъединената къмъ Москва територия, московскиятъ царь трѣбвало да влѣзе въ война съ Полша, която не считала полскитѣ покрайински области за държава, която самостоятелно може да решава своята сждба, и започнала за тѣхъ война съ Москва. И ето презъ течение на най-близкитъ 13 години въ първоначалнитѣ предположения се внасятъ най-сжществени измѣнения. Постояннитѣ раздори на водачитѣ на войската (войсковата старшина) и на широката народна маса, свадитѣ между различнитѣ претенденти за гетманство, полскитѣ домогвания и интриги, намѣсата на шведитѣ и турцитѣ, грѣшкитѣ на московскитѣ дипломати и воеводи, но въпрѣки тѣхъ, симпатиитѣ на простия народъ къмъ Москва и неговата умраза къмъ Полша -- всичко това опредѣли изхода на дългата война. Споредъ Андрусовското премирие, на което бѣше сждено да стане като миръ, Полша призна на Москва правото на лѣвообрѣжна Малорусия. Освенъ това,

гр. Киевъ, оставенъ на Москва изпървенъ за даѣ години, останалъ за нея за винаги, съгласно по-къснитъ съглашения отъ 1680 и 86 год. Дѣсно-брѣжната частъ на Полска Украина, преживѣла презъ течение на последвалитъ десетилѣтия тежка епоха на турски гнетъ и продължителни войни, борила се упорито нѣколко време противъ признаването надъ себе си полската властъ, въпрѣки дори прамамливитъ обещания за държавностъ, се присъединява къмъ Русия, заедно съ Волиния и Подолия вече при Екатерина Велика въ 1793 г. и по-късно. Императрицата се е гордѣла съ това, че възвърнала на Русия нейнитъ исконни владѣния.

Въ заключение трѣбва да отбележимъ, че малоруситъ,—благодарение на постоянната колонизационна вълна, която се е движила още въ първата половина на 17-то столѣтие отъ бившитъ покрайински области на Полша къмъ изтокъ, благодарение на масовото изселване отъ тука презъ периода на непрекъснатитъ войни отъ втората половина на 17 столѣтие, — заселватъ принадлежащата на Московското царство покрайинска територия, която сега влиза въ състава на Курската, Воронежската и Харьковската губернии. Тази областъ, получила названието *Слободска Украина* т. е., покрайинска Московска територия, гдето заселниците се ползували съ нѣкои правдини. По-късно, вече въ 18 и 19 стол., когато Русия, съ напрежение на материалнитъ и духовни сили на

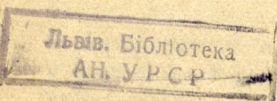
цѣлия руски народъ, завършва своята национално-историческа задача, затвърдявайки се на Черноморския брѣгъ, естествено се явява заселването на *Новорусийския край* съ най-близко до него живущитѣ малоруси, макаръ че за тука се е насочвала колонизация и отъ другитѣ части на държавата.

Въ административно отношение Слободска Украина всѣкога се намирала въ по-други условия, отколкото лѣвобрѣжна Малорусия, съседна съ нея, гдето московското правителство и следъ сключения съ Полша Андрусовски миръ запазило правата и привилегиитѣ, дадени още при Богдана Хмѣлницки. Наистина, гетманъ Самойловичъ се опитвалъ да добие разпространение на "тия права и надъ Слободска Украина, но той срещалъ отказъ. Москва трѣбвала скоро да се замисли върху значението на установения отъ нея въ Малорусия административенъ редъ. Наименованието „черкашенинъ“, казва прочутиятъ руски историкъ Соловьевъ, станало въ Москва синонимъ на измѣнникъ¹⁾. При това — при рѣзкия антагонизъмъ въ Малорусия между старшината и демократичното казачество, при постоянния стремежъ на градоветѣ, духовенството, шляхтата да полу-

¹⁾ Въ епохата, когато е ставало присъединението на Малорусия къмъ Москва въ тая последната малоруситѣ сж били наричани „черкаси“, название свързано съ градъ Черкаси.

чатъ обезпечение и разширение на своитѣ привилегии, — въ присъединенитѣ къмъ Москва области, като че ли се утвърждава единъ видъ „война на всички противъ всички“. Руската държавна властъ, особено въ епохата, когато при Петра Велики, и следъ него, се откриватъ общодържавни задачи, изискващи обединението на всички народни сили, се вижда принудена, ржководейки се отъ общодържавнитѣ интереси, да отмѣни реда, установенъ при други условия и, разбира се, не вѣченъ. По такъвъ начинъ по силата на цѣлъ редъ реформи лѣвобрѣжната частъ на Малорусия се превръща въ 1802 год. съ актъ на сжщата тази руска държавна властъ, която е опредѣляла нейното юридическо положение въ 17 то и 18-то столѣтия, въ губернии Черниговска и Полтавска. Голѣма частъ отъ останалата територия, заселена въ сегашно време съ малоруси, въ развитието на своето правово положение не е била свързана съ разпространението върху нея на правата и привилегиитѣ, дарувани въ 1654 год. на присъединената тогава къмъ Московското царство Мала Русия.

Проф. П. М. Богаевски

Освенъ списанието „Славянски Гласъ“, Славянско Дружество издава и „Славянска Библиотека“, която излиза тримесечно въ отдѣлни книжки по три малки печатни коли книжката. Годишния абонаментъ предплатенъ 20 лева. Излѣзлитъ до сега петъ годишнини съдържатъ:

Първа годишнина.

Книжка I — „Къмъ въпроса за ролята на славянството въ свѣтовната история“ отъ проф. М. Г. Попруженко и „Историческото значение на България съ огледъ къмъ нейното междудържавно положение“ отъ проф. В. Н. Златарски.

Книжка II — „Болгарскіе поэты“, руски преводъ на стихотворения отъ Ботева, Величкова, Вазова, П. П. Славейкова и К. Христова, направенъ отъ Крумъ Димитрова.

Книжка III и IV въ една обща свезка съдържатъ очерка на руския славяноведецъ Андрей Сиротинъ „Иванъ Вазовъ, личностъ и творчество“, превелъ Кост. Н. Бобчевъ съ предговоръ отъ Д-ръ Ник. Бобчевъ.

Втора годишнина.

Книжка I — „Чехословашката република“ отъ П. Ценовъ и „Карелъ Хавличекъ Боровски“ отъ Кюнцель Изерски.

Книжка II — „Достоевски и Европа“ отъ професоръ Георги Флоровски.

Кн. III — „Янъ Амосъ Коменски“ (по случай 250 год. отъ смъртта му) отъ Н. Хр. Петлешковъ.

Книжка IV — „Духътъ на полската литература“ отъ професоръ Д-ръ Стан. Добжицки.

1 руб 08 коп (1986)

Трета годишнина.

РА

255

Кн. I — „Чехословашко“ отъ Д-ръ С. Дан (изчерпана).

Книжка II — IV — „Славянскитѣ свѣтъ и следъ свѣтовната война“ отъ С. С. Бобчев

Четвърта годишнина.

Книжка I — „Славянското Единство“ отъ проф. М. Вайнгартъ прев. отъ чешки (т. Аргировъ).

Книжка II — III „Лужица“ (земята на най-малкия славянски народъ), отъ проф. Йос. Пата, превелъ отъ чешки Ст. Аргировъ.

Книжка IV — „Хенрихъ Сенкевичъ, животъ и творчество“, отъ Ек. Златоустова.

Пета годишнина.

Книжка I — „Новата словенска литература“ отъ Графенауеръ, превела отъ итал. Виктория Ст. Найденовичъ.

Книжка II — Славянското дружество въ България (1899—1924). Истор. очерки отъ проф. С. С. Бобчевъ, проф. М. Г. Попруженко и д-ръ Н. Бобчевъ въ свръзка съ 25-годишнината на Дружеството.

Книжка III — IV „Славянофилството на И. С. Аксаковъ“ отъ проф. Вл. А. Францевъ, прев. отъ чешки Ст. Аргировъ, и „Поменътъ за Аксакова въ България“ отъ д-ръ Н. Бобчевъ.

Изданията на Славянското д-во сж препоръчани отъ М-вото на народното просвѣщение.

1/VI, 1.

30578

489.

СЛАВЯНСКА БИБЛИОТЕКА

еско издание № 1 Годишнина VI (1926)

Д-ръ Н. БОБЧЕВЪ

КЪМЪ ВЪПРОСА ЗА „САМОСТИЙНА УКРАЙНА“

•••••

Проф. П. М. БОГАЕВСКИ

ПРИСЪЕДИНЕНИЕТО НА МАЛОРУСИЯ КЪМЪ МОСКОВСКОТО ЦАРСТВО

ИЗДАВА

СЛАВЯНСКОТО ДРУЖЕСТВО ВЪ БЪЛГАРИЯ
СОФИЯ.